

(p. 29), *Regulus i. ignicapillus* (p. 34), *Motacilla c. cinerea* (p. 36), *Serinus canaria serinus* (p. 37), *Streptopelia t. turtur* (p. 38), *Falco v. vespertinus* (p. 45). At regne med disse Forekomster i Sønderjylland kan der nu ikke længere være Tale, før det — helst ved Hjælp af nedlagte Fugle — er tilstrækkelig godtgjort, at disse Fuglearter virkelig forekommer. I de 5 Uger, jeg opholdt mig i Sønderjylland, lykkedes det mig ikke at faa nogen af de nævnte Arter at se (jfr. Artsfortegnelsen, l. c., p. 47—101) med Undtagelse af *Regulus ignicapillus*, som jeg mente at høre, men ellers ikke fik iagttaget endsige nedlagt (l. c., p. 78). Efter Undersøgelser af BARFOD (D.O.F.T., 1936, p. 1—4) og andre (Sml. f. Eks. D.O.F.T., 1932, p. 174) tør jeg ikke opretholde min Formodning om at have hørt den og stryger den derfor af min Liste.

Kjærbøllings Fugleværk.

Af JEAN ANKER

Under Udførelsen af et bog- og literærhistorisk Arbejde paa Universitetsbiblioteket har Forf. haft Lejlighed til at søge at udrede, hvornaar og hvorledes KJÆRBØLLING's Fugleværk er publiceret.

Disse Tavler har altid voldt Katalogisatorer og Bibliografer Vanskeligheder paa Grund af de forskellige Former, hvori de foreligger. Det er saaledes velkendt (se for Eksempel E. LEHN SCHIØLER: Danmarks Fugle, I, 1925, S. 162), at samme Tavle varierer stærkt fra Eksemplar til Eksemplar i Henseende til Fuglebilledernes Kolorering. Mindre kendt er det maaske, at en Tavle af et bestemt Nummer, som det senere skal omtales, ogsaa kan vise sig forskellig ved Figurernes Stilling og Placering. Hertil kommer, at der forefindes flere ved Datering og paa anden Vis indbyrdes afvigende Titelblade og Særtitelblade, der følgelig maa foreligge i forskellig Udgave.

Om alt dette vil man kun finde sparsomme eller højst uklare Oplysninger i de eksisterende officielle eller uofficielle Bibliografier, og det vil derfor have en vis Betydning at forsøge at gøre nærmere Rede for nogle af de her berørte Forhold.

Set fra et mere kritisk-videnskabeligt Synspunkt lider

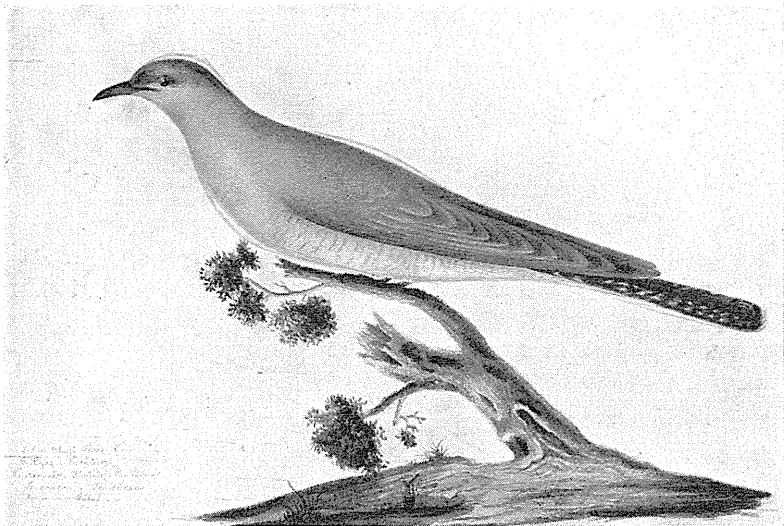
KJÆRBØLLING's Værk vel af Mangler, hvilket er forstaaeligt nok, eftersom han »har arbeidet som Lægmand, for Lægmand«, som han selv udtrykker det i Forordet til Teksten, hvor han tillige gør opmærksom paa Værker, han ved Udarbejdelsen særlig har støttet sig til. Trods disse Svagheder har KJÆRBØLLING's Tavler og Tekst dog haft en ikke ringe Betydning, saaledes som det er fremhævet i C. C. A. GOSCH: Danmarks zool. Lit., II, 2, 1875, S. 430—31, af JONAS COLLIN (Dansk biogr. Lex., IX, 1895, S. 204—05) og navnlig af O. HELMS (D.O.F.T., XXVI, 1932, S. 89—91). Som den første samlede Skildring af Danmarks Fugle har disse Bøger nemlig udført en stor Mission ved at vække og stimulere Interessen for Studiet af dette Omraade af vort Lands Fauna. For mange Fugleelskere har de været en god Ven og Vejleder ved deres kæreste Fritidssysse, og det tør vel derfor forventes, at et Rids af dette i dobbelt Forstand populære Værks Historie kan paa-regne en vis Interesse, ogsaa fordi denne Historie i sig selv er et Vidnesbyrd om den Yndest, denne gamle Fuglebog har kunnet glæde sig ved.

Allerede i 1847, medens KJÆRBØLLING var ansat hos sin Velynder, Baron BROCKDORFF paa Tirsbæk ved Vejle Fjord, paabegyndte han Udsendelsen af sine Fugletavler i Folio, idet han dette Aar publicerede to Hefter, som hver indeholdt fire Tavler. Til Udgivelsen fik han en betydelig Understøttelse af den kongelige Chatolkasse, som siges opnaaet særlig ved Konferensraad COLLIN's Hjælp. Anmeldelse af disse første Tavler fremkom i Dannevirke, 20. Nov. 1847 (ligelydende i Nyt Aftenblad, 24. Nov. 1847), hvori Hefterne omtales som 1ste og 2det Hefte af »Danmarks og Hertugdømmernes Fugle«, og Tavlerne siges at være trykt i »Bing og Ferslews Steentrykkeri i Kjøbenhavn«. Anmeldelsen er iøvrigt meget rosende og udtaler Forventningen om, at Fuglebillederne vil finde Afsætning »ikke alene blandt den fornemme Stand, som altid har Villie til at fremme almeennyttige Ting, men ogsaa blandt Bondestanden, som hertillands heller ikke længere vil eller behøver at holde sig tilbage, hvor det gjælder om Udførelse af nationale Sager og om at forskaffe sig Oplysning og aandelig Velvære«.

Prisen pr. Hefte var 1 Rbdl. 2 Mk. (32 Sk.), og det fremgaar af de i Anmeldelsen opregnede Fuglebilleder, at de paagæl-

dende Tavler har været: XXIII, XLVI, XI, LII, XXV, XLII, XIII og VII, som ganske rigtigt er udført i Litografi.

Imidlertid kom Krigsaarene; BROCKDORFF maatte forlade Kongeriget, og KJÆRBØLLING flyttede i 1848 til København, hvor han skal have faaet overladt en lille Lejlighed paa Amalienborg (JUL. SCHIØTT: Zool. Have gennem 50 Aar, 1909, S. 1). Hans Velynder, den naturinteresserede Kong CHRIS-

Gøg, *Cuculus canorus*. Efter en upubliceret, koloreret Haandtegning af KJÆRBØLLING i et Manuskript paa Universitetsbiblioteket: Forsøg til en Afbildning af danske Fugle, 2. Hefte, Skovfuglene.

STIAN VIII, overdrog ham Pasningen af sin ikke ubetydelige Samling af udstoppede Fugle (Søndagsposten, 15. Jan. 1871), og forøvrigt levede han dels af sin Understøttelse, dels af at sælge sit Fugleværk, og dels af at udstoppe, præparere og handle med Fugle og andre Naturgenstande (Festskr. i Anl. af Afsløringen af Dr. Kjærbøllings Buste i Zool. Have, 1903, S. 10). I C. C. A. GOSCH: Danmarks zool. Lit., III, 1878, S. 453, hævdes, at Publikationen af Tavlerne, efter at de to første Hefter var udsendt, standsede til 1851, medens det andet Steds (Alm. dansk Forlagscat., 3. Suppl., 1850, S. 52) oplyses, at der til Udgangen af 1849 var udkommet 6 Hefter, og at Værket var planlagt til at skulle udgøre ialt 14 Hefter. I hvert Fald bragtes

Foretagendet til en foreløbig Afslutning senest i Juni 1851 (Dansk Bibl., 1851, S. 22), efter at ialt 15 Hefter med tilsammen 60 Tavler var udsendt, og Fuldførelsen markeredes med Publikationen af Titelbladet:

1. Ornithologia Danica. Danmarks Fugle i 304 Afbildninger af de gamle Hanner. Med særskilt Text. Af N. Kjærboelling. Kjøbenhavn. Forfatterens Forlag (Gyldendalske Boghandel). 1851 [i. e. 1847—51].

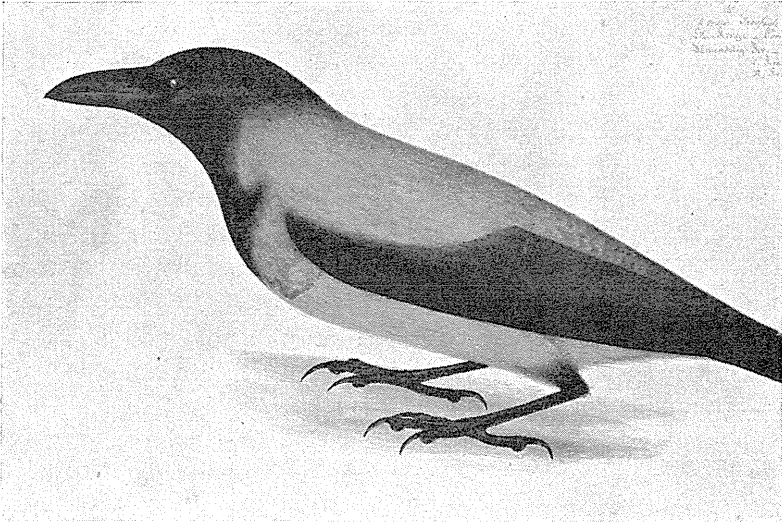
Et af Universitetsbibliotekets Eksemplarer af dette Afsnit af KJÆRBØLLING's Atlas indeholder netop 60 Tavler (num. I—XXI, XXII a—b, XXIII—XXVII, XXVIII a—b—c, XXIX—XXXII, XXXIII a—b, XXXIV—XXXIX, XLa—b, XLI—L, LIa—b, LII—LIV). Derimod mangler Tavle LV, der udsendtes senere, og det er vel rimeligt at antage, at vi her staar overfor en Samling af de først publicerede Tavler. Disse skulde senere ledsages af en »trykt Beskrivelse af hver Fugl«, og i Fortalen til denne Tekst, der medfulgte gratis til Subskribenterne paa Tavlerne, siger KJÆRBØLLING, at han »som Veiledning ved Afbildningerne, hvilke ere mit eget Arbeide« fornemmelig har benyttet sig af NAUMANN: Naturgeschichte der Vögel Deutschlands, dog som han tilføjer, »næst Naturen og min betydelige Samling«. Den Udgave af J. A. NAUMANN's Fugleværk, der her kommer i Betragtning, er aabenbart den med helt nye Tavler udstyrede 2. Udg., der udsendtes af J. F. NAUMANN, og hvoraf de 12 Bind var udkommet 1822(1820)—44 (en 13. Del med »Nachträge« etc., fortsat af J. H. BLASIUS, ED. BALDAMUS og FR. STURM, blev først afsluttet 1860). Medens KJÆRBØLLING saaledes selv skal have tegnet sine Fuglebilleder og ikke hist og her har undgaaet visse Fortegninger, blev Figurerne haandkolorerede under hans Tilsyn. Af selve de ukolorerede Tavler er nogle udført i Kobberstik (EMIL HALLESEN sc.), hvoraf enkelte er dateret 1848 og 1849, medens andre er Litografier. En Del af Tavlerne bærer Paaskriften: A. (eller Andr.) Hansens lith. Inst. Prisen paa de 60 Tavler var i 1851 20 Rbdl.

Den Tekst, som var lovet til Tavlerne, publiceredes i 3 Hefter, hvoraf de to første (à 8 Ark) udkom i 1851, henholdsvis i Januar og Juni, medens sidste Hefte (217 S.) udkom i Februar 1852, ledsaget af Titelbladet:

2. Danmarks Fugle, beskrevne af N. Kjærboelling. Hertil et Billedværk med 304 naturtroe, colorerede Afbildninger; udgivet med offentlig Understøttelse. Kjøbenhavn. Forfatterens Forlag. 1852 [i.e. 1851—52].

Prisen paa de 3 Teksthefter (8vo) var ialt 3 Rbdl. 12 Sk.

I sin Fortale (dat. Febr. 1852) berører KJÆRBØLLING, at flere nye Arter er beskrevet i Teksten eller omtalt i Tillæget

Graakrage, *Corvus corone cornix*. Efter en upubliceret, koloreret Haandtegning af KJÆRBØLLING i et Manuskript paa Universitetsbiblioteket: Forsøg til en Afbildning af danske Fugle, 2. Hefte, Skovfuglene. [Et Stykke mangler af Originalen.]

efter Atlassets Fuldførelse og lover dem afbildet paa 1 eller 2 Tavler »i Løbet af dette Aar«. Disse Billeder publiceredes paa den senere udsendte Tavle LV, hvis 8 Figurer da heller ikke er medregnet i det Antal, der er opgivet paa Titelbladene til Teksten og Atlasset.

KJÆRBØLLING oplyser ogsaa, at han ved Udarbejdelsen har støttet sig til NAUMANN's ovenfor omtalte Værk og til S. NILSSON: Skandinavisk fauna. Foglarna, et Værk, der var udkommet i nyt, omarbejdet Oplag 1835. Desuden har han for de biologiske Afsnits Vedkommende, som det senere er paavist af O. G. PETERSEN (D.O.F.T., II, 1907—08, S. 158—

66) ogsaa hentet Stof fra et forøvrigt uafsluttet Værk af H. D. F. ZANDER: Naturgeschichte der Vögel Mecklenburgs, 1837—53.

En længere Anmeldelse af de fleste af Tavlerne og første Hefte af Teksten fremkom i Berlingske Tidende, 10. April 1851 (i Uddrag gentaget i Dannevirke, 6. Dec. 1853). Den var skrevet af en af Professor H. B. MELCHIOR's Elever, By- og Herredsfoged E. BONNEZ, som udtaler sig meget anerkendende om »dette saa fortjenstfulde og anbefalingsværdige Arbejde« og efterlyser en Fortsættelse af Tavlerne med Afbildninger af de fra de gamle Hanner »væsentlig forskellige Hunner og unge Fugle«, ligesom han mener, at Hanner, »der have en meget forskjellig Sommer- og Vinterdragt«, burde have været afbildet.

Denne Opfordring sad KJÆRBØLLING ikke overhørig, men tog snart efter Afslutningen af Billedværket vedrørende de gamle Hanner fat paa at udarbejde Supplementtavler med Afbildninger af Fuglenes forskellige Dragter efter Aarstid, Alder og Køn. Disse Tavler lovedes udsendt med et Hefte hveranden Maaned til samme Pris som de foregaaende i ialt 6 Hefter à 4 Tavler. Til December 1853 var af dette første Supplement udkommet 5 Hefter, og Resten lovedes udsendt i 3 Leveringer i Løbet af faa Maaneder; men dette Afsnit af Værket omfattede dog, før det i 1854 afsluttedes, 9 Hefter med tilsammen 36 Tavler, heri medregnet den til foregaaende Afdeling hørende Tavle LV, der ligesom iøvrigt samme Afdelings Tavle LIV bærer Paaskriften: Supplementtavle. Dette 1ste Supplement til KJÆRBØLLING's Atlas forsynedes med eget Titelblad:

3. Ornithologia Danica. Danmarks Fugle i 252 Afbildninger af de dragtskiftende gamle Hanner, samt de fra Hannerne væsentligt afvigende Hunner og unge Fugle. Af N. Kjærbølling. 1854 [i. e. 1852?—54].

De 35 Tavler i denne Afdeling af Billedværket er mærket Suppl. 1—35 med Tilføjelse i Parentes af Nummeret paa den eller de Tavler, de skal supplere. Adskillige af Tavlerne har Paaskriften: Andr. Hansens lith. Inst. (Suppl. 29: tegnet og lith. af N. Kjærbølling).

Sin endelige omend foreløbige Afslutning naaede Atlasset dog ikke før i 1856 med Udsendelsen af et andet Supplement

med 8 Tavler (mærkede 2det Suppl. 1—8) og et fælles Titelblad omfattende alle tre Afdelinger. Dette andet Supplement er dog muligvis fuldført i 1855, i hvert Fald at dømme efter en Anmeldelse i Naumannia, 4. Hft., 1855. Det udaterede Titelblad til dette Afsnit lyder:

4. De i det øvrige Scandinavien: Sverrig, Norge, paa Island og Færøerne forekommende Fuglearter, der ei ere bemærkede i Danmark. 45 colorerede Afbildninger. Af N. Kjærbølling. [1855?].

Alle de hidtil publicerede 104 Tavler solgtes, som anført, heretter med et fælles Titelblad:

5. Icones ornithologiae Scandinavicae. Scandinaviens: Danmarks, Sverrigs, Norges, Islands og Færøernes Fugle i 600 colorerede Afbildninger. Med særskilt Text. Af N. Kjærbølling. Kjøbenhavn. Forfatterens Forlag. 1856 [i. e. 1847—56].

I et Universitetsbiblioteket tilhørende Eksemplar af Atlasset med de 104 Tavler indeholder første Afsnit med Afbildningerne af de gamle Hanner de 61 Tavler, nemlig foruden Tavle LV de ved det foregaaende Eksemplar (1) anførte Numre. Dog er der ved Fremstillingen af Tavlerne: VII, XI, XXV og XLII, hvoraf de 3 nu bærer Paaskriften: Andr. Hansens lith. Inst., anvendt en anden Manér eller Metode, ligesom de paagældende Figurer er ændrede. Tavlerne i det foran (1) omtalte Eksemplar er ikke forsynet med Trykkernavn og synes at være de oprindeligste. De findes i det Kongl. Biblioteks 2 Eksemplarer af KJÆRBØLLING'S Atlas, og Tavlerne med de paagældende Numre hører som nævnt til de 8, der publiceredes i 1847 i de to første Hefter, hvis Tavler skal være trykt i BING og FERSLEW'S Steentrykkeri.

Tanken om at faa Ornithologia Danica omplantet til Tysk synes at have beskæftiget KJÆRBØLLING i hvert Fald at dømme efter Udtalelser i Afhandlingen: Mittheilungen über meine literarische . . . Thätigkeit im Gesellschaftsjahre 1853—54 (Naumannia, 1854, S. 304—10), hvori han fortæller at have opgivet denne Tanke: »da es für Deutschland ausgezeichnete und vollständigere ornithologische Handbücher genug gibt«, hvortil Tidsskriftets Udgiver (EDUARD BALDAMUS) i en Note elskværdigt bemærker »Leider ist das nicht der Fall«.

Selvom KJÆRBØLLING saaledes maatte opgive Planen om at faa sit Værk gjort tilgængeligt for en større Nation, kunde han dog ikke beklage sig over Mangel paa Succes. I den lige

anførte Afhandling i Naumannia, 1854, oplyser han saaledes, at hans Værk aftoges af henved 500 Subskribenter, et efter danske Forhold ikke ubetydeligt Antal. Anerkendelse for det høstede han ogsaa paa anden Vis, f. Eks. i Naumannia (1855, S. 520), hvor E. BALDAMUS offentliggjorde en i Formen uhyre elskværdig og iøvrigt ganske rosende Anmeldelse, selv om han havde visse Indvendinger at fremføre.

KJÆRBØLLING'S ornithologiske Virksomhed, der ogsaa afsatte sig Spor i Form af andre literære Arbejder, har sikkert ogsaa været medvirkende til, at Indenrigsministeriet i 1859 overlod ham »Prinsesse Wilhelmines Have« Vest for Frederiksberg Slot, hvor han samme Aar aabnede sin zoologiske Have (Illustr. Tidende, XXXIX, 1897—98, S. 38).

Afsætningen af Tavlerne, hvis Pris var 24 Rd., med Tekst 26 Rd., synes da ogsaa at være foregaaet upaaklageligt; i hvert Fald foreligger 1858 første Afsnit af Atlasset med nyt Titelblad, medens 1ste Supplement forefindes med nyt Titelblad dateret 1865. I et Eksempplar i Universitetsbibliotekets Eje er disse Afdelinger af Værket indbundet sammen med 2det Supplement, der ligeledes har nyt, men udateret Titelblad, og hele Samlingen er udstyret med nyt, udateret fælles Titelblad:

6. Icones ornithologiæ Scandinavicæ. Scandinaviens: Danmarks, Sverrigs, Norges, Islands og Færøernes Fugle i 612 colorerede Afbildninger. Med særskilt Tekst. Af N. Kjærbølling. Kjøbenhavn. Forfatterens Forlag. (1858—65).

Særtitelbladene er iøvrigt, bortset fra Dateringerne, ligelydende med de tidligere anførte (1, 3 og 4), medens, som det vil ses, et andet Antal Figurer opgives paa det almindelige Titelblad. Tavlerne er i det foreliggende Eksempplar forøvrigt ikke meget forskellige fra de foran omtalte. Adskillige af Tavlerne i 1ste Supplement er dog forsynet med Paaskriften: Simonsen & Andersens Steentryk, og Tavlen Suppl. 29 er udført i en anden Manér (G. Hillebrandts Steentr.).

Den private Maade, hvorpaa KJÆRBØLLING'S Tavler blev udgivet, har hidraget til at sløre for deres Historie. Den lige anførte Titeludgave har saaledes ikke afsat sig mange Spor; den er ikke optaget i Dansk Bogfortegnelse, lige saa lidt som den er anført i C. C. A. GOSCH: Danmarks zool. Lit., III, 1878,

S. 453—56; derimod er den registreret i Cat. Libr. Brit. Mus. (Nat. Hist.), II, 1904, S. 988. Mindre forvirrende virker det naturligvis ikke, at man i de Eksemplarer af Atlasset, der blev afsat, som Hovedregel synes at have anvendt den, som det maa indrømmes, nærliggende Fremgangsmaade, at sammenstykke Eksemplarerne af det foreliggende Oplag af Tavlerne uden Tanke paa at søge at holde de forskellige Optryk eller Udgaver af disse ude fra hinanden.

Efter at 1858-Titelbladet til Atlassets første Afsnit var udkommet, foreligger der naturligvis ogsaa Mulighed for at kombinere denne Afdeling med dette Titelblad med de tidligere publicerede Supplémenter (3 og 4), hvorved der fremkommer »Blandingsvæsener«, hvis 1ste og 2det Særtitelblad er daterede henholdsvis 1858 og 1854. Saadanne Composita forekommer da ogsaa og figurerer i Bibliografierne, f. Eks. i CASEY A. WOOD: *Introd. lit. vertebr. zool.*, 1931, S. 418.

Imidlertid havde den senere som Bogtrykker bekendte Forlægger L. A. JØRGENSEN købt Restoplaget af Tavlerne og erhvervet Forlagsretten til KJÆRBØLLING's Fugleværk, som han i sit Forlagskatalog 1866—71 averterer til en Pris (med Tekst) af 22 Rd. I 1871 udsendte han Subskriptionsindbydelse til en ny Udgave af de 104 Tavler, fremstillet efter de oprindelige og koloreret efter Originalfigurerne. Værket lovedes i 20 Leveringer à 1 Rd. (sort à 48 Sk.) med en Maanedes Mellemrum; men i Virkeligheden udsendtes Tavlerne i 22 Hefter, hvoraf det sidste indeholdt 2 nye Tavler (8). Med sidste Hefte skulde følge gratis til Subskribenterne et Eksempplar af Teksten, som »fortiden bliver underkastet en Revision«. Denne Udgave og Revision besørgedes af JONAS COLLIN, og endnu før Tavleværket var endeligt afsluttet i sin nye Skikkelse, forelaa den reviderede Tekst (838 S., 8vo), der udsendtes i 11 Hefter, hvoraf det første udkom i Marts 1875 og samme Aar efterfulgtes af Hefte 2 og 3. De sidste Hefter er paa Omslaget dateret 1876, men ikke optaget i Dansk Bogfortegnelse før Dec. 1877, Slutaarstallet paa Titelbladet:

7. Skandinaviens Fugle, med særligt Hensyn til Danmark og de nordlige Bilande. Af N. Kjærbølling. Anden, fuldstændigt omarbejdede Udgave. ved [sic] Jonas Collin. Kjøbenhavn. L. A. Jørgensens Forlag. [Fr. Wøldike]. 1875—77.

Foruden dette Titelblad findes i det foreliggende Eksemplar et andet, foreløbigt, Titelblad med Paaskriften »Text« og dateret 1875. Efter JØRGENSEN's Konkurs i 1878 overtog WØLDIKE Teksten og nedsatte Prisen fra 12 til 5 Kr. I Fortalen beklager COLLIN sig over kun i ringe Grad at have været i Stand til at ændre og forbedre Figurerne i Tavleværket, hvis Publikation ikke synes paabegyndt før i 1872 (avteret i Nord. Boghandlertidende, 3. Maj 1872). De gamle Tavler kunde hurtigt publiceres (synes afsluttet 1873 — Aarstallet paa en Del af Hefteomslagene — og er avteret i JØRGENSEN's Forlagskat. (Pris 40 Kr.) 1855—74 under den nye Titel); men egentlig fuldført blev denne Nyudgave ikke, før følgende Supplement udsendtes:

8. To nye Tavler til Dr. Kjærbølling's Skandinaviens Fugle. Tegne- og lithogropherede af C. Cordts. Kolorerede af Frøken Hallesen. Udgivet af Jonas Collin. Kjøbenhavn. L. A. Jørgensens Forlag. 1879.

Atlasset var nu færdigt, og først derefter kunde Forlæggeren udsende og fordele til Subskribenterne Titelbladet:

9. Skandinaviens Fugle med særligt Hensyn til Danmark og de nordlige Bilande. Af Dr. N. Kjærbølling. Paany udgivet af Jonas Collin. Med over 600 kolorerede Figurer. Kjøbenhavn. L. A. Jørgensens Forlag. 1879 [i. e. 1872—79].

Grundstammen af Tavlerne i denne Ud-gave afviger, som COLLIN selv fremhæver, ikke meget fra de tidligere, blot er Stentrykkernes Navne forsvundet, og Tavlerne med Afbildninger af de dragtskiftende gamle Hanner er mærket 1ste Suppl. Tab. 1—35. Derimod staar KJÆRBØLLING's Tavler næppe paa Højde med de af CORDTS udførte, der vidner om deres samvittighedsfulde Fremstillers Evner som Gengiver af zoologiske Objekter, et Talent, han senere navnlig gjorde frugtbringende i de Arbejder, han udførte for J. E. V. BOAS.

I sin Tekst (7) henviser COLLIN til de to nye (unummererede) Tavler, hvis Illuminator, Frøken HALLESEN, forøvrigt ogsaa har koloreret de øvrige Tavler i denne Ud-gave, hvoraf kun Slutafsnittet, Supplementet med CORDTS's Tavler, er optaget i Dansk Bogfortegnelse. Prisen for et fuldstændigt Eksemplar af Atlasset var i 1879 42 Kr. De 106 Tavler, det bestod af, forøgedes senere med endnu en ny Tavle (13).

COLLIN lagde som bekendt ikke sin ornithologiske Virksomhed paa Hylden efter at have fuldendt Revisionen af KJÆR-

BØLLING's Tavler og Tekst. Til denne sidste udsendte han 3 Supplementer, der medtages for at fuldstændiggøre Billedet.

Allerede samme Aar, Publiceringen af den omarbejdede Tekst var afsluttet, udsendtes det første af disse Supplementer:

10. Ornithologiske Bidrag til Danmarks Fauna af Jonas Collin. Udgivet som Supplement til »Skandinaviens Fugle«. Kjøbenhavn. L. A. Jørgensens Forlag [Fr. Wøldike]. 1877. 28 S. 8vo.

Heri er 102 Arter omtalt, medens 237 Arter eller Varieteter anføres i næste Supplement:

11. Bidrag til Kundskaben om Danmarks Fuglefauna. Af Jonas Collin. Udgivet som 2det Supplement til »Skandinaviens Fugle«. Kjøbenhavn. Gyldendalske Boghandels Forlag. 1888. 119 S. 8vo.

Endelig afsluttedes Supplementernes Række med:

12. Faunistiske og biologiske Meddelelser om danske Fugle. Samlede af Jonas Collin. Udgivet som 3die Supplement til »Skandinaviens Fugle«. Kjøbenhavn. Gyldendalske Boghandels Forlag. 1895. 120 S., 8vo.

Heri nævnes 219 Arter eller Varieteter, og COLLIN antyder selv i Forordet, at Behandlingen af de indsamlede Oplysninger næppe er saa kritisk som i de foregaaende Supplementer.

I Forordet til 2det Supplement omtaler COLLIN, at Billedværket til Skandinaviens Fugle i nærmeste Fremtid vil blive forøget med en ny Tavle, hvorpaa fire for Danmarks Fauna nye Arter er afbildet »ved velvillig Bistand af den dygtige Tegner og Fuglekjender Hr. H. Grønvold«. Denne Tavle, til hvis Figurer COLLIN henviser i sin Tekst i 2det Supplement, udkom samme Aar som dette:

13. Ny Tavle (III) til »Skandinaviens Fugle«. Udgivet af Jonas Collin. (Gyldendalske Boghandel). 1888.

Denne Tavle (mærket: Ny Tavle III), som ikke er optaget i Dansk Bogfortegnelse, havde Gyldendal i Kommission (Pris Kr. 1,25). Restoplaget af den ejes forøvrigt nu af Antikvarboghandler LYNGE i København. Dens Fuglebilleder (Litografier af C. CORDTS) er, som anført, tegnet af H. GRØNVOLD og har derfor ogsaa i anden Henseende Interesse, eftersom GRØNVOLD allerede i dette tidlige Arbejde røber sit Talent paa dette Felt og lader Fuglene fremtræde paa den afklarede Maade, der er særegen for hans Manér. Siden 1892 har GRØNVOLD

levet i London og har senere tegnet og malet saa mange og saa paaskønnede Fuglebilleder til ornithologiske Værker, at han nu staar som en Fører paa dette Omraade.

Med denne 107nde Tavle, der, saavidt GRØNVOLD erindrer, skal være koloreret af Blomstermalerinden Frøken A. DOHLMANN, er KJÆRBØLLING's Atlas da endeligt fuldført, men dermed er dets Saga ikke afsluttet. Efter L. A. JØRGENSEN har forskellige andre Forlæggere ejet Restoplaget af Tavlerne og Forlagsretten dertil, som WM. L. WULFF og CHR. MACKEPRANG.

Sidstnævnte, som øjensynlig var Indehaver af Forlagsretten 1893—96, pudsede Tavlerne op med nyt, udateret Titelblad:

14. Skandinaviens Fugle med særligt Hensyn til Danmark og de nordlige Bilande. Af Dr. N. Kjærboilling. Paany udgivet af Jonas Collin. Med over 600 kolorede Figurer. Kjøbenhavn. Chr. Mackepangs Forlag. [1893?].

Udstyret med dette Titelblad er Eksemplarer af Værket til de seneste Aar blevet solgt, endda i haandkoloreret Tilstand, ogsaa af den nuværende Indehaver af Forlagsretten og Tavlernes Restoplag, hvorefter der dog fortrinsvis er afsat enkelte Stykker til Supplering af ukomplette Eksemplarer af Atlasset. Vedkommende Forlægger (J. L. WULFF) ejer forøvrigt ogsaa alle de gamle Kobberværker, som han har købt paa en Auktion.

Prisen paa Tavleværket har varieret noget. Medens det omkring Aarhundredskiftet udbødes til 50 Kr. med kolorede Figurer, ligger Prisen nu for vel illuminerede, fuldstændige eller saa godt som fuldstændige Eksemplarer omkring 100 Kr. Men det maa siges, at et Eksemplar indeholdende alle 107 Tavler er en Sjældenhed.

For at afrunde Skitsen af Bogens og Tavlernes Historie kan endnu tilføjes, at Familien stadig opbevarer en Del af KJÆRBØLLING's originale Tegninger.

Enkelte Tvivlsspørgsmaal resterer endnu i denne korte Oversigt; men kunde disse Linier foranledige, at de dunkle Punkter blev endeligt oplyste, vilde det sikkert glæde ogsaa andre end Meddeleeren af dette Bidrag til vor gamle, afholdte Fuglebogs Historie.
